

Проблемы теории и практики управления. - №1. - 1997. - с. 47-58.

10. Абельцев А. Понятие «виртуальной экономики» и ее характерные черты / А. Абельцев – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.cis2000.ru/publish/books.shtml>

11. Park R. E. Human migration and the marginal man // American Journal of Sociology. Chicago, 1928. Vol. 33, № 6. P. 881 – 893.

12. Шибутани Т. Социология социальных изменений. М.: Аспект Пресс, 1996. (Программа «Высшее образование»). 416 с.

Нівня Ганна Олександрівна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

УДК 1:316.3+316.47

РИТУАЛ У РАКУРСІ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

В даній статті феномен ритуалу розглянуто з позицій теорії соціальної комунікації. Аналізуються різноманітні трактування понять «комунікація» та «соціальна комунікація». Досліджується комунікативний аспект ритуалу. Метою дослідження є виявлення ключових особливостей ритуальної комунікації.

Ключові слова: ритуал, комунікація, соціальна комунікація, соціальні смисли, соціальна роль, інформація.

РИТУАЛ В РАКУРСЕ ТЕОРИИ СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ

В данной статье феномен ритуала рассматривается с позиций теории социальной коммуникации. Анализируются различные трактовки понятий "коммуникация" и «социальная коммуникация», исследуется коммуникативный аспект ритуала. Целью исследования является выявление ключевых особенностей ритуальной коммуникации.

Ключевые слова: ритуал, коммуникация, социальная коммуникация, социальные смыслы, социальная роль, информация.

RITUAL FROM THE VIEWPOINT OF SOCIAL COMMUNICATION THEORY

The article examines the phenomenon of the ritual from the viewpoint of social communication. It analyzes various interpretations of such concepts as «communication» and «social communication» exploring communicative aspect of the ritual. The primary objective of the research is to investigate key peculiarities of ritual communication.

Key words: ritual, communication, social communication, social role, social meanings, information.

Актуальність. Феномен ритуалу досліджувався з позицій етології, етнографії, антропології, мовознавства, лінгвістики, психології, соціології, філософії. Це зобумовлено міждисциплінарним характером самого предмета дослідження. Будучи невід'ємним складником культури, ритуал еволюціонував в ході культурно-історичного розвитку суспільства, адаптуючись до навколишніх соціальних умов, набуваючи нові смисли. Таким чином, актуальним стає пошук сучасних методів дослідження цього давнього явища.

Розгляд ритуалу в ракурсі моделі соціальної комунікації відкриває широкі перспективи для досліджень. Адже в сучасному суспільстві окрім зростання об'єму накопиченої людством інформації, з'являються нові засоби для її передачі. Через це відбувається неспинне зростання швидкості передачі інформації. Дані явища відкривають нові шляхи для комунікації, прискорюють її темп. Комунікаційні аспекти ритуалу, його інформаційний складник в таких

умовах набувають більшої значущості.

Аналіз літературних джерел. Феномен комунікації в останні десятиліття є об'єктом пильної дослідницької уваги. Так Т. Дридзе розглядає комунікацію з позицій семіосоціологічного підходу, С. Куликов, Ю. Підгорецькі, В. Сметана та ін. розглядають комунікацію в контексті соціальних процесів. Н. та С. Іщуки досліджують екзистенційний і трансцендентний виміри комунікаційної взаємодії. Г. Почепцов висвітлює теми міфологічної та перформансної комунікації. І. Альошина, Е. Мельник, В. Нечипуренко та інші досліджують комунікативний аспект ритуалу.

Проте таке складне і багатоаспектне явище як комунікація потребує додаткового уточнення дефініцій. Крім того, у даних дослідженнях залишається не висвітленим питання двоспрямованості ритуальної комунікації та не достатньо дослідженими де-які її аспекти.

Метою дослідження є виявлення ключових особливостей ритуальної комунікації.

Загальне викладення матеріалу. Термін «комунікація» має безліч трактувань, що виражає багатогранність явища. Деякі визначення суперечать один одному. Наприклад, існують розбіжності в питанні розмежування понять «комунікація» і «спілкування».

Так, К. Черрі ототожнює дані поняття, зазначаючи, що суспільство можна визначити, як людей, що перебувають в стані комунікації [5, с. 254-255]. Ю. Підгорецькі вважає спільними ознаками комунікації та спілкування їх співвіднесеність з процесами передачі та обміну інформацією, зв'язок з мовою та з соціо-мовленнєвою поведінкою учасників процесу [11, с. 161].

За визначенням українського дослідника Г. Почепцова, під комунікацією слід розуміти «процеси перекодування вербальної в невербальну і невербальної у вербальну сфери». Іншими словами, перехід від говоріння одного суб'єкта до дій іншого [12, с. 15]. Також існують й інші варіанти інтерпретації терміна «комунікація». Комунікацію трактують як засіб зв'язку будь-яких об'єктів матеріального і духовного світу; як спілкування, за допомогою якого люди обмінюються інформацією; як передачу і обмін інформацією, спрямовані на вплив на соціум і його компоненти [1, с. 4].

Українська дослідниця Е. Мельник розрізняє комунікацію та спілкування. Вона визначає комунікацію як «обмін інформацією між будь-якими динамічними системами або їх підсистемами» [9, с. 66]. Авторка наголошує на необов'язковості наявності в процесі комунікації взаємодії людини з людиною. На її думку, об'єктом комунікації може бути машина, або тварина, в той час як процес спілкування неодмінно передбачає діалог між людьми [9, с. 66].

Деякі дослідники прилічують до комунікації не тільки вербальний аспект, міміку, жести тощо, але і такі засоби зв'язку, як телефон, залізниця тощо, тобто всі символи розуму і способи їх передачі в просторі та часі [5, с. 256]. Г. Пшегусова пише про наявність комунікації вже на внутрішньоособистісному рівні, що зумовлено діалогічною природою свідомості. Таким чином, процес сприйняття іншого є відображенням внутрішньоособистісного діалогу [13, с. 13]. Українські дослідники Н. та С. Іщуки підкреслюють важливість інформаційного складника комунікації. Згідно з їх позицією, виконання репрезентативної та інформаційної функцій щодо єдності комунікантів є призначенням комунікації [6, с. 100].

Дослідники виокремлюють такі форми комунікативної дії, як наслідування (уподібнення кому-небудь або чому-небудь, властиве для первинного рівня соціалізації, трапляється також при передачі традиції); діалог (взаємодія рівноправних суб'єктів комунікації), управління (суб'єкт впливає на об'єкт) [3, с. 64].

М. Каган розмежовує поняття «комунікація» і «спілкування», оскільки вважає перший процес односпрямованим (суб'єкт – об'єкт), а другий – двоспрямованим (об'єкт – об'єкт). Крім того, на його думку, комунікація являє собою інформаційний процес (передача повідомлень), у той час як спілкування має практичний, матеріальний і духовний характер [5, с. 255].

У багатьох дослідженнях підкреслюється, що комунікація являє собою «соціальний

процес, що відображає соціальну структуру і виконує в ній сполучну функцію». [5, с. 254] Тобто комунікація, відповідно до даного визначення, – соціальна за своєю природою. З позицій концепції символічного інтеракціонізму, людська природа і соціальний порядок представляються продуктами комунікації, оскільки кожен вчинок індивіда є результатом взаємних поступок інших індивідів. Суб'єкт, таким чином, формується в процесі повсякденної взаємодії [5, с. 254]. Цій концепції співзвучний погляд Е. Сепіра, згідно з яким суспільство невинно відроджується, творчо відтворюється за допомогою комунікативних актів, що здійснюються між індивідами [5, с. 257].

За словами В. Сметани, соціальний порядок є комунікативний порядок [14, с. 23]. На думку філософа основою формування соціальної комунікативної взаємодії є інтерсуб'єктність соціальної комунікації, що виражається в єдиному комунікаційному часі та просторі. Комуніканти не тільки розуміють один одного, а й здатні «сумісно конституювати спільний соціальний порядок» [14, с. 10]. Підсумовує вищенаведені позиції думка Н. Лумана, згідно з якою «суспільство невіддільне від власного типу комунікації; воно і є комунікація» [13, с. 19]. Тобто, будь-які соціальні процеси та соціальні відносини містять у собі комунікативний аспект.

Згідно з визначенням В. Сметани, комунікація як діяльність «являє собою систему елементарних актів, що складаються з ланцюга взаємопов'язаних комунікативних дій» [14, с. 9]. Суб'єкт входить у комунікативну ситуацію, оцінює її, вибирає суб'єкта для можливої взаємодії, ставить задачу комунікативного менеджменту, повертає суб'єкта партнера і події [14, с. 9]. Як бачимо, спектр трактувань поняття досить широкий. У рамках дослідження нас цікавить переважно єдність комунікативних і соціальних процесів а також інформаційний аспект комунікації.

Для здійснення комунікації необхідна наявність комуніканта (відправника), реципієнта (одержувача) і переданого повідомлення. У ритуалі реципієнтом слугують сакральні сили, трансценденція. Так Ю. Соколов описує комунікацію між пластами буття в ритуалі. На думку дослідника для успішного здійснення такої комунікації є необхідним дотримання двох умов, перша з яких: подолання перепон між людським та демонічним планами буття, а друга: зміна структури свідомості та системи відчуттів учасників процесу [15, с. 189]. У деяких випадках у ролі реципієнта може виступати підсвідомість індивіда, ритуали, сновидіння та релігійний екстаз здавна були формами взаємодії з несвідомим [2, с. 20]. Але ритуал, будучи соціальним явищем та здебільшого формою колективної поведінки, як ми переконаємось нижче, неодмінно містить в собі соціально-комунікативний аспект.

Засобом невербальної комунікації ритуал вважали такі дослідники, як Е. Ліч, К. Леві-Строс, В. Нечипуренко. Так, В. Нечипуренко акцентує увагу на передачі в ритуалі соціально значущих смислів. Комунікативний аспект ритуалу сприяє внутрішньогруповій інтеграції і зумовлює невербальне взаєморозуміння членів спільноти [10, с. 18]. Таким чином, доцільним буде розгляд ритуалу в ракурсі моделі соціальної комунікації.

За визначенням В. Сметани, соціальна комунікація – це «особливий соціальний феномен, що виражає такі межсуб'єктні відносини, як соціальну комунікативну взаємодію, обмін соціальними смислами в соціальному часі і просторі, соціальне пізнання, конструювання та конституювання соціальних та міжособистісних відносин» [14, с. 9]. Під поширенням смислів у соціальному просторі дослідник має на увазі «сприйняття їх людьми, що перебувають в певних соціальних відносинах з комунікантом» [14, с. 18]. Таким чином, вивчаючи соціальну комунікацію, ми вивчаємо те, як знання, вміння, емоції, стимули доходять до реципієнтів, а також як довго ці смисли зберігають свою цінність для суспільства. В ситуації, коли відбувається рух знаків, а не рух смислів, ми можемо говорити про псевдо комунікацію [14, с. 19]. В. Сметана пише про специфічне комунікаційне пізнання, яке полягає в опануванні соціальних смислів у комунікативній взаємодії [14, с. 28]. Учасники соціальнокомунікативного процесу мають на меті такі цілі, як пізнавальна (поширення або придбання знань або умінь), спонукальна (отримання стимулів до будь-яких дій або стимулювання інших), експресивна (вираження або набуття емоцій для досягнення вищезазначених цілей) [14, с. 26-27]. Ритуал є

потужним знаряддям спадкоємності та збереження традиції саме за рахунок передачі під час ритуального дійства важливих соціокультурних смислів, результатом чого є комунікаційне пізнання, що відбувається в ході опанування цими смислами учасниками обряду.

Сучасний ритуал завдяки розвитку інформаційних технологій отримує набагато більше засобів для поширення смислів у соціальному просторі-часі, що розширює його соціокомунікативні можливості. Водночас смисл багатьох ритуалів був втрачений, і сьогодні ми можемо спостерігати їх вихолощені форми, тобто лише рух знаків у соціальному просторі, в ході якого не відбувається соціальне пізнання. Ритуальне дійство, під час якого не відбувається рух соціо-культурних смислів, доцільно розцінювати як ритуалізовану поведінку.

В. Конецька визначає соціальну комунікацію як комунікативну діяльність, зобумовлену «рядом соціально значущих оцінок, конкретних ситуацій, комунікативних сфер і норм спілкування, прийнятих у конкретному суспільстві» [7]. На думку Ю. Підгорецькі, соціальна комунікація виконує такі основні завдання, як інтеграція індивідів у соціальні групи, а груп – у соціум, внутрішня диференціація суспільства і под. [11, с. 159-160]. Вчений загострює увагу на зростанні значущості соціальної комунікації в сучасних умовах бурхливої інформаційної революції. На його думку, соціальна комунікація відіграє в соціумі тим більшу роль, чим більш складна діяльність суспільства і, відповідно, більший об'єм накопиченої інформації [11, с. 159].

С. Куликов визначає соціальну комунікацію як «особливий соціальний феномен, що виражає такі міжсуб'єктні відносини, як індивідуально-особистісну та соціально-значущу комунікативну взаємодію, що виражається в обміні соціальними смислами в соціальному часі і соціальному просторі, соціальне пізнання, конструювання та конституювання суспільних та міжособистісних відносин, будучи при цьому важливою функціональною характеристикою суспільства, яка орієнтована на відтворення і конструктивну динаміку соціокультурних норм і зразків, що підтримують суспільну єдність» [8, с. 8-9]. Соціальний діалог, згідно з позицією Куликова, реалізується у всіх формах відносин і взаємодій, як особистісних, так і соціальних. Таким чином відбувається діалог громадянського суспільства і держави, який реалізується на мікрорівні (індивідуально-особистісне спілкування), макрорівні (комунікативна взаємодія соціальних груп), мегарівні, де соціальний діалог набуває форми конструктивної динамічної збалансованості всієї суспільної системи, метамегарівні (діалог культур, цивілізацій). Результатом соціального діалогу виступають соціальна гармонія, стабільність і под. [8, с. 9]. Результатом мультикультурного діалогу є також обмін звичаями та ритуалами. В умовах глобалізації питання запозичення іншокультурних обрядів набуває актуальності та потребує пильної дослідницької уваги для встановлення позитивних та негативних рис даного явища.

Не зважаючи на взаємопроникнення культур та уніфікацію комунікаційних моделей, питання міжкультурної комунікації залишається актуальним. Навіть найпростіше повідомлення може бути носієм певного набору інформації, який буде не в змозі сприйняти представник іншої національної культури [12, с. 605]. Для ефективного діалогу з представниками інших культур необхідно враховувати національні відмінності: розбіжності у поглядах на цінності, специфіку сприйняття таких онтологічних величин, як простір і час [12, с. 600 – 602].

С. Куликов досліджує дискурсивний характер соціальної комунікації, що виражає, на його думку, її впорядкованість, урегульованість і осмисленість. Вчений виокремлює побутовий і статусно-орієнтований дискурси, де перший – це міжособистісне спілкування, а другий – соціально значуща комунікація [8, с. 14].

У ритуалі комунікація завжди соціально орієнтована. В обрядовому сценарії відбувається спілкування не особистостей, а соціальних ролей, взаємодія статусів. Наприклад, під час весільного ритуалу взаємодіють не особистості, а статуси нареченого, нареченої, тещі, свекрухи і так далі. Більш того, як у будь-якому обряді переходу, тут акцентується увага на зміні положення і на тих привілеях та заборонах, які учасник отримує разом із новим статусом. Такі особливості комунікації так само трапляються в спільнотах, чие життя часто

ритуалізоване, а соціальна структура суворо ієрархічна.

Г. Пшегусова пише про наявність у комунікації екзистенційного виміру, який проявляється в модальності інтерсуб'єктивного діалогу. Структура взаємодії я-суб'єкта з іншим суб'єктом, яка реалізується в накладенні на соціальні ситуації, є екзистенційною підставою комунікації [13, с. 13]. Дослідниця вводить поняття «комунікативної матриці» суспільства, тобто «стійкого комплексу характеристик сформованого в суспільстві типу комунікації, який передбачає певні ціннісно-нормативні конститутиви соціального життя, що оптимально поєднуються з ним» [13, с. 13]. Таким чином, соціальний тиск на індивіда виявляється тиском мережі значень, яка встановилася в культурі [13, с. 13]. Ритуал є одним з найефективніших накопичувачів та трансляторів соціального досвіду. Нерідко обряди здійснюються індивідами під впливом суспільного тиску. В таких ситуаціях втрачаються важливі соціо-культурні смисли, не відбувається комунікація з сакральним та ритуал втрачаючи потужний енергетичний потенціал, перетворюється на ритуалізовану поведінку.

Т. Дридзе, яка використовує семіосоціопсихологічний підхід, трактує соціальну комунікацію як «обмін діями породження і інтерпретації текстів» [4, с. 145], тобто як текстову діяльність, текст же розуміється як комунікативно-пізнавальна одиниця [4, с. 145-147]. Однак породження тексту в комунікації переважно є не самоціллю, а результатом прагнення розв'язати якусь проблему [4, с. 146]. Ключовим для концепції дослідниці є ефект діалогу, таким чином, псевдокомунікацією дослідниця вважає спробу діалогу, що не увінчалася адекватними інтерпретаціями комунікативних інтенцій, а квазікомунікацією – ритуальне дійство, яке підміняє спілкування і не передбачає діалогу [4, с. 147]. У цьому випадку комунікативний аспект ритуалу упускається, оскільки дослідниця не враховує комунікацію із сакральним, яка присутня в обряді. Крім того, перефразовуючи вищевикладене, повторимо, що діалог у ритуалі відбувається, але не на побутовому, а на соціальному рівні.

Будучи соціальною істотою, людина здійснює будь-які дії, узгоджуючи їх із соціальним фоном. Будь-яка дія є висловленням своєї соціальної позиції. Здійснюючи ритуал, індивід тим самим обіграє певну соціальну роль, демонструє і проголошує свою належність до певної групи. Індивідуальний ритуал, навіть у випадках, коли його виконання суперечить прийнятним у цьому суспільстві нормам і цінностям, є висловленням індивідом як соціальною одиницею своєї політичної позиції, його діалогом із суспільством. Таким чином, комунікація в ритуалі відбувається у двох напрямках: комунікація з трансцендентним, сакральним і соціальна комунікація.

І. Альошина розглядає обряд як форму соціально-культурної комунікації. Дослідниця підкреслює, що обрядова діяльність неодмінно пов'язана із селекцією соціо-культурного матеріалу, оскільки через комунікаційні канали транслюється лише найбільш значуща та цінна для даної групи інформація [1, с. 9]. Ключовими особливостями обряду в рамках своєї концепції дослідниця вважає повторюваність, багатозначність, авторитарність, вибірковість та дієвість [1, с. 9]. В умовах стрімких змін у соціумі посилюється інтеграційна функція ритуалу, збережені в обряді важливі соціо-культурні смисли підтримують спадкоємність та повертають почуття стабільності, безпеки.

Е. Мельник пише про синтез вербальної та невербальної комунікації в ритуалі. За її словами, ритуал «діалогізує відносини між його учасниками» [9, с. 67]. Також дослідниця пропонує розглядати ритуал як «інтенсифікацію наявних комунікативних інтенцій, переклад їх у більш технологічну форму»? під якою слід розуміти «досягнення рогнозованого результату» [9, с. 66].

З точки зору В. Нечипуренка комунікативний аспект ритуалу реалізується у «вибудовуванні символічного семантичного простору, в якому смисл у процесі комунікативної трансляції опосередковується символом» [10, с. 18]. Ритуал сприяє невербальному взаєморозумінню членів групи, оскільки через ритуальну комунікацію відбувається створення зв'язків «своїх» та відторгнення «чужих» [10, с. 18].

Відповідно до думки В. Нечипуренка, будь-який ритуал характеризується особливими

типами комунікації. До таких дослідник уналежнює формалізовану мову і спів, формалізовані рухи тіла і танець, матеріальні символи, які замінюють слова. На відміну від буденної комунікації, ритуальна комунікація не здатна передавати логічну аргументацію, крім того, вона бідніша в семантичному плані [10, с. 258]. Іншими словами, ритуальна комунікація є формалізованою, в той час як для буденної мови властива гнучкість.

Резюмуючи викладене вище зробимо **підсумок**. В науковій літературі існує чимало визначень терміну «комунікація». Проаналізувавши їх, ми вважаємо за доцільне як головні, виділити інформаційний та соціальний аспекти комунікації. Ключовою ж ознакою соціальної комунікації є обмін соціальними смислами у соціальному просторі-часі.

Специфічними ознаками ритуальної комунікації є її формалізованість, а також двоспрямованість: комунікація з сакральним та соціальна комунікація. Ритуал залишається ритуалом, доки у ході його проведення відбувається прилучення до сакрального і обмін значущими соціо-культурними смислами.

Перспективи подальших наукових розробок у даному напрямку пов'язані з дослідженням ритуальної комунікації в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу, а також вивчення комунікативних можливостей ритуалу у зв'язку з розвитком інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алешина И. В. Обряд как интеграционная форма социальной и культурной коммуникации. Автореферат дис. на соиск. уч. ст. канд. социол. наук, спец. 22.00.06. Москва, 2005. 21 с.
2. Ачитаева Е. А. Феномен "внутреннего видения" пространства в современном гуманитарном знании // Альманах современной науки и образования. Тамбов, 2012. № 11 (66). С. 19-22.
3. Воробьев Ю. Л., Гайтюкевич Н. И. Социальные коммуникативные функции в контексте типологии коммуникаций // Знание. Понимание. Умение. 2010. № 1. С. 64-69. URL: http://www.zpu-journal.ru/zpu/contents/2010/1/Vorobiev~Gaytiukevich/7_2010_1.pdf (дата обращения: 20.03.2018).
4. Дридзе Т. М. Социальная коммуникация как текстовая деятельность в семиосоциопсихологии. // Общественные науки и современность. 1996. № 3. С. 145-152.
5. Икаева Р. В. Теоретические концепции социальной коммуникации // Научные проблемы гуманитарных исследований. 2012. Вып. 4. С. 253-260.
6. Іщук Н., Іщук С. Поняття комунікації: множинність конотацій // Схід. 2017. № 1 (147). С. 97-101.
7. Конецкая В. П. Социология коммуникации. Москва, 1997. 303 с. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/koneck/intro.php (дата обращения: 20.03.2018).
8. Куликов С. В. Социальная коммуникация: дискурсивно-диалогическая природа и характерологические особенности. Автореферат дис. на соиск. уч. ст. канд. филос. наук, спец. 09.00.11. Ростов-на-Дону, 2010. 20 с.
9. Мельник Е. А. Ритуал як засіб створення стереотипів культурних форм спілкування та поведінки // Гуманітарний часопис. 2013. № 1. С. 62-67.
10. Нечипуренко В. Н. Ритуал: генезис социального бытия и формирование субъективности. Дис. ... доктора филос. наук, спец. 09.00.11. Ростов-на-Дону, 2002. 329 с.
11. Подгорецки Ю. Социальная коммуникация – наука XXI века // Историческая и социально-образовательная мысль. 2015. Т. 7, № 2. С. 157-163.
12. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации. Москва, Киев, 2001. 656 с.
13. Пшегусова Г. С. Социальная коммуникация: сущность, типология, способы организации коммуникативного пространства. Автореферат дис. на соиск. уч. ст. доктора филос. наук, спец. 09.00.11. Ростов-на-Дону, 2003. 49 с.
14. Сметана В. В. Социальная коммуникация: (Социально-философский анализ

коммуникативных отношений и коммуникативного дискурса). Автореферат дис. на соиск. уч. ст. канд. филос. наук, спец. 09.00.11. Ростов-на-Дону, 2004. 32 с.

15. Соколов Ю. Е. Архаический ритуал как коммуникация // Знание. Понимание. Умение. 2009. № 4. С. 189-194. URL: http://www.zpu-journal.ru/zpu/contents/2009/4/Sokolov/27_2009_4.pdf (дата обращения: 21.03.2018).

Орленко Ирина Николаївна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УДК:165.745-029:1

СУЧАСНА ТИПІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО – ДЕЗАДАПТОВАНОЇ СІМ'Ї У ФІЛОСОФСЬКОМУ ВИМІРІ

У статті розглядаються типи соціально-дезадаптованих сімей та сучасна сімейна ідеологія, що змінюється під натиском реформ. Змінюються й сімейні цінності, що викликає у сучасній сім'ї стан соціальної та психологічної дезадаптації. Все це обумовлено новими соціально-економічними формами життя. З'ясовано сутність проблем дезадаптованої сім'ї у сучасному українському суспільстві. Доповнюється та уточнюється сучасна типологія соціально-дезадаптованих сімей України в ракурсі філософського погляду.

Ключові слова: соціально-дезадаптована сім'я, типи, СЖО, ТПО, сім'я особливої дитини.

СОВРЕМЕННАЯ ТИПИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНО - ДЕЗАДАПТИРОВАННОЙ СЕМЬИ В ФИЛОСОФСКОМ ИЗЕРЕНИИ

В статье рассматриваются типы социально-дезадаптированных семей и современная семейная идеология, изменяющаяся под натиском реформ. Меняются и семейные ценности, что вызывает в современной семье состояние социальной и психологической дезадаптации. Все это обусловлено новыми социально-экономическими формами жизни. Выяснена сущность проблем дезадаптированной семьи в современном украинском обществе. Дополняется и уточняется современная типология социально-дезадаптированных семей Украины в ракурсе философского взгляда.

Ключевые слова: социально-дезадаптированная семья, типа, СЖО, ТПО, семья особенного ребенка.

MODERN TYPISATION OF THE SOCIAL-DECADAPTED FAMILY IN PHILOSOPHICAL HIDDEN

The article examines the types of socially-de-adapted families and modern family ideology, changing under the onslaught of reforms. Family values are also changing, which causes a state of social and psychological disadaptation in the modern family. All this is due to new socio-economic forms of life. The essence of the problems of a de-adapted family in modern Ukrainian society has been clarified. The modern typology of socially-de-adapted families of Ukraine in the rock of the philosophical view is supplemented and refined.

Key words: socially-de-adapted family, type, CLC, TDP, family of a special child.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство знаходячись у стані соціально-економічної кризи, відбиває глибоку трансформацію базисних основ своєї життєдіяльності. Особливої актуальності набуває проблема неблагополуччя та нестабільності у життєдіяльності сім'ї, її